

Mie Berg Simonsen

Evaluering av
Norsk kulturråds utstyrsstøtte til fellesverksteder 2003 – 2006

INNHOLD

1. OM EVALUERINGEN	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Data og metode.....	3
2. OM ORDNINGEN MED UTSTYRSSTØTTE TIL FELLESVKSTEDER.....	4
2.1 Kort historikk	4
2.2 Utstyrsstøtteordningen 2003 - 2006	5
2. 2. 1 Søknadsmengde og nedslagsfelt.....	6
2. 2. 2 Innvilgelsesprosent, tilskuddsbeløp og økonomisk ramme.....	8
2. 2. 3 Verkstedstyper og utstyr.....	10
3. ERFARINGER.....	12
4. KONKLUSJONER	17
Litteratur og kilder	19
VEDLEGG	20
Oversikt over fellesverksteder som er kontaktet.....	20

1. OM EVALUERINGEN

1.1 Bakgrunn

For å bedre billedkunstneres arbeidsvilkår opprettet Norsk kulturråd i 1978 en ordning med utstyrsstøtte til billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer. Støtten skulle brukes til å anskaffe slikt utstyr som var nødvendig for tilvirkningen av kunst, som for eksempel sveiseapparat, staffeli, fargebad til tekstiler og datautstyr til videokunst.

Fra og med 2003 ble utstyrsstøtten lagt om slik at den skulle gis til *fellesverksteder* for flere brukere, og ikke til de enkelte kunstnere som tidligere. Samtidig besluttet rådet at virkningen av utstyrsstøtten og omleggingen skulle evalueres etter noen tid. Spørsmålet om evaluering ble så tatt opp i møte i Faglig utvalg for billedkunst og kunsthåndverk 23. mai 2006 og besluttet satt i gang.

Pr. i dag foreligger det ingen planer om å endre ordningens profil. Målet med evalueringen er å få kunnskap om hvordan ordningen i sin nåværende form fungerer, og så godt som mulig spore de virkninger omleggingen av utstyrsstøtten kan ha hatt. Aktuelle spørsmål som ønskes belyst er blant annet om utstyrsstøtteordningen har bidratt til 'å strukturere' feltet, for eksempel ved å gjøre etablering og drift av fellesverksteder til et mer markert innslag i norsk billedkunstproduksjon, og om de føringer utstyrsstøtten eventuelt har hatt blir vurdert som positive eller negative, for den enkelte kunstner og for billedkunstfeltet. Det er også interessant å få kunnskap om hva slags miljø verkstedene representerer. Er de først og fremst steder for produksjon av kunst eller har fellesverkstedene også fått en rolle som faglig møtested og kompetansesenter?

1.2 Data og metode

Grunnlaget for evalueringen er tilgjengelig statistikk og annet arkivmateriale i Norsk kulturråd, så som søknader og vedtaksreferat fra møter i Faglig utvalg for billedkunst og kunsthåndverk. Jeg har også hatt kontakt med 15 fellesverksteder som har søkt om utstyrsstøtte, for å få vite mer om deres erfaringer med denne støtten. Disse 15 verkstedene utgjør ca 18 % av de til sammen 83 verksteder som har søkt om utstyrsstøtte i perioden 2003 – 2006, de befinner seg forskjellige steder i landet og omfatter både søkere som har fått støtte og søkere som har fått avslag. De er

også forskjellige både når det gjelder faglig profil og størrelse. De 15 verkstedene ble i første omgang kontaktet pr. post og/eller e-post og ble så delvis fulgt opp gjennom telefon. Ett verksted har det ikke vært mulig å få kontakt med (se oversikten i vedlegg 1).

Arbeidet har hovedsakelig foregått mellom november 2006 og mars 2007, ved siden av et annet, større oppdrag for Norsk kulturråd¹.

2. OM ORDNINGEN MED UTSTYRSSTØTTE TIL FELLESVERKSTEDER

2.1 Kort historikk

Utstyrsstøtten har fra starten (1978) vært rettet mot både billedkunstnere, kunsthåndverkere og frie fotografer. Bakgrunnen var at billedkunstnere hadde dårlige arbeidsvilkår og at ordning med utstyrsstøtte i noen grad kunne bøte på dette. Utstyrsstøtte kunne søkes av kunstnere som var bosatt og arbeidet i Norge og som kunne vise til tilstrekkelig faglig virksomhet (for eksempel avsluttet utdanning på høgskolenivå, deltakelse i juryerte utstillinger, oppdrag, innkjøp i offentlige samlinger, tilsvarende krav om medlemskap i kunstnerorganisasjoner). Midlene skulle brukes til å anskaffe nødvendig utstyr til selve produksjonen og ikke til materialutgifter til kunstverket. Støtten ble gitt som et tilskudd på opptil 35 % av utstyrs- og monteringskostnader, begrenset oppad til et beløp som Norsk kulturråd fastsatte (Aslaksen 1997). Noen justeringer av ordningen ble foretatt i 1998, først og fremst ved at kravet om at kunstneren skulle dekke en egenandel ved anskaffelse av utstyret falt bort.

I de første årene ble søknader om utstyrsstøtte behandlet av Norsk kulturråds materialfondskomite, men da Faglig utvalg for billedkunst og kunsthåndverk ble opprettet i 1985 ble utstyrsstøtteordningen lagt hit. Ordningen la imidlertid beslag på så pass mye administrative ressurser at Rådet vedtok å delegere forvaltningen til kunstnerorganisasjonene Norsk Billedkunstnere, Norske Kunsthåndverkere og Forbundet Frie Fotografer fra 1992. Samtidig ble det satt to årlige søknadsfrister for ordningen, som for øvrig ble evaluert i 1997 (Aslaksen 1997). Endringer i statens

¹ En utredning om et nasjonalt arkiv for videokunst Å BEVARE DET FLYKTIGE

økonomireglement gjorde imidlertid at utstyrsstøtteordningen måtte tilbakeføres til Kulturrådet i 1998.

Den tidlige ordningen med utstyrsstøtte direkte til de enkelte kunstnere fikk etter hvert en stor symbolsk betydning i tillegg til den økonomiske, og den ble ansett som en viktig stimulans i startfasen av en kunstnerkarriere (Aslaksen 1997:3). Ordningen ble praktisert på en demokratisk måte i de 26 årene den gjaldt (fra 1978 – 2002). Praksis ble slik at omtrent alle kunstnere som fylte de formelle profesjonalitetskravene fikk utstyrsstøtte før eller senere, i det de som ikke nådde opp under en behandlingsrunde ble oppfordret til å søke på nytt. Det maksimale støttebeløpet var i hele perioden relativt lavt (først kr. 15 000 og deretter kr. 20 000) og det ble ikke justert etter 1983. Ordningen fikk derfor etter hvert et preg av å være en tilnærmet automatisk støtte til yngre kunstnere i etableringsfasen, og derved også et slags 'rettighetspreg' (Norsk kulturråd 2002). Dette gjorde blant annet at ordningen ble uklar i forhold til slike reelle utstyrsbehov en kunstner kunne få senere i sin karriere. Etter hvert kom det dessuten inn flere gruppesøknader som falt utenfor ordningen, slik den ble praktisert (Aslaksen 1997:25)

Den type utstyr det ble søkt om tilskudd til endret seg over tid, fra en overvekt av mer tradisjonelt utstyr som grafikkpresser, keramiske ovner og (analogt) kamerautstyr til et langt større innslag av datautstyr, programvare og digitale kameraer. Prinsippet om at utstyret skulle brukes til tilvirkning av kunstverk ble imidlertid strengt praktisert. Antall søknader om utstyrsstøtte ble noe nær fordoblet fra 1992 til 2002 da ordningen ble lagt om (fra 128 til 234 søknader) og pr. 2002 gikk det med ca 3 månedsverk til administrasjon og oppfølging av ordningen (Norsk kulturråd 2002).

2.2 Utstyrsstøtteordningen 2003 - 2006

Fra 2003 har utstyrsstøtteordningen vært rettet mot fellesverksteder på billedkunstområdet og har altså gått fra å være en individuell ordning til å bli en støtte med et kollektivt tilsnitt. Omleggingen hadde sin bakgrunn både i de svakheter som ordningen med individuell utstyrsstøtte hadde, samt i nye behov på billedkunstfeltet. Inspirert av internasjonale trender kom det også i Norge fram en ny kollektiv ånd utover på 1990-tallet, noe som blant annet ga seg utslag i flere arbeidsfellesskap og flere fellesprosjekter.

I forhold til Norsk kulturråds utstyrsstøtte defineres et fellesverksted som *'en organisert enhet med et kollektivt styrende organ og en ansvarlig ledelse som kan gi virksomheten kontinuitet, med minst tre faste brukere og arbeidsmuligheter for eksterne brukere'*². Det kan søkes om støtte til verktøy og utstyr som skal nyttes til produksjon av kunst. Men mens det tidligere ble presisert at støtten utelukkende skulle brukes til nødvendig utstyr til selve kunstproduksjonen, understreker den nye utlysningsteksten bare slike investeringer som den *ikke* skal dekke (som drift, administrativt utstyr, allerede anskaffet utstyr og materialer til kunstverk). Ut fra dette gir ordningen etter omleggingen inntrykk av større fleksibilitet med muligheter for å støtte flere typer investeringer enn tidligere (som innredning av atelier). Utstyrsstøtten skal videre være et tilskudd, dvs en delfinansiering av anskaffelseskostnadene. Fellesverkstedet skal stå som eier av utstyret og Kulturrådet prioriterer søknader fra verksteder som *'tar sikte på å opparbeide eller videreutvikle et faglig fellesskap, også som møtesteder for faglig utvikling'*. Støtteordningen har hatt en søknadsfrist per år, nemlig 15. april, og søknader skrives i brevform, med beskrivelse av verkstedet, utstyret, pristilbud, budsjett, finansieringsplan og søknadssum. Kulturrådets administrasjon bruker en del tid på å veilede søkere i forkant, og slik virker ordningen med utstyrsstøtte også som en viktig informasjons- og kommunikasjonskanal i forhold til billedkunstfeltet.

2. 2. 1 Søknadsmengde og nedslagsfelt

Antallet søknader om utstyrsstøtte gikk betraktelig ned da ordning ble lagt om. I 2002 kom det inn 234 søknader fra enkeltkunstnere mens 33 fellesverksteder søkte om utstyrsstøtte i 2003 (se tabell 1 nedenfor).

Denne nedgangen kan tolkes på flere måter. Det er for det første vanskelig å si hvor stor den i realiteten var, ettersom en søknad fra et fellesverksted omfattet minst tre faste brukere samt et ukjent antall andre kunstnere med tilgang til verkstedene. Likevel er det rimelig å anta at ordningen nådde en mindre del av kunstfeltet etter omleggingen, og at færre kunstnere nøt godt av utstyrsstøtte. Men den umiddelbare innsnevringen av utstyrsstøtten nedslagsfelt kunne også være uttrykk for at det tar tid før søkere tilpasser seg nye regler. De fleste billedkunstnerne var antakelig *ikke*

² Utlysningstekst på Kulturrådets hjemmeside, www.kulturrad.no.

tilknyttet noe fellesverksted da ordningen ble lagt om, noe som kunne forandret seg ettersom 'feltet' tilpasset seg nye regler, for eksempel ved at kunstnere etablerte og/eller søkte seg til fellesverksteder i større grad enn tidligere.

Tab. 1: Antall søknader om utstyrsstøtte til fellesverksteder for billedkunstnere i årene 2003 – 2006.

(Kilde: Norsk kulturråds arkiv)

	Antall søknader totalt	Antall innvilgede Søknader	Innvilgede Søknader %
2003	33	8	27
2004	18	6	33
2005	21	9	42
2006	11	5	45
Tils.	83	28*	34

* Antall innvilgede søknader er høye enn antall fellesverksteder som har fått utstyrsstøtte, jfr tab.2, fordi noen verksteder har søkt flere ganger.

Men tab. 1 ovenfor viser at det årlige antall søknader fra fellesverksteder også *sank* gjennom perioden 2003 - 2006. Det første året med ny ordning fikk Kulturrådet søknader fra 33 verksteder og i 2006 var antallet søknader sunket til 11. Bare tilsvarende 1/3 av det antall fellesverksteder som søkte det første året etter omleggingen sendte altså inn søknad om utstyrsstøtte i 2006. Selv om vi går ut fra at det første året, 2003, var spesielt i den forstand at det måtte bli et 'innkjøringsår', viser tallene en reell nedgang i antall søknader på nærmere halvparten fra 2004 til 2006.

En mulig forklaring kan være at behovet for nye verksteder og/eller tilskudd til nytt utstyr etter hvert er mindre som følge av endringer innenfor kunstfeltet selv (så som nye hybride kunstformer, større innslag av 'flyktighet', kortvarige prosjektorganiseringer, billigere utstyr), og/eller at de verkstedene som faktisk er blitt etablert med utstyrsstøtte fra Kulturrådet stadig er i drift og fyller mye av det behovet som er til stede.

Uansett viser nedgangen i antall søknader, først etter omleggingen og deretter i løpet av årene at støtten har gått til fellesverksteder, og at færre billedkunstnere nyter godt av utstyrsstøtte fra Norsk kulturråd etter at ordningen ble lagt om. Nedgangen i antall søknader fra fellesverksteder tyder videre på at Kulturrådets utstyrsstøtte ikke har ført til et økende antall etableringer av fellesverksteder på billedkunstfeltet som sådan, selv om vi ikke vet om fellesverksteder for billedkunstnere generelt sett representerer en mer eller mindre utbredt arbeidsform i 2006 i forhold til i 2003. Det betyr

imidlertid *ikke* at ikke utstyrsstøtten har hatt stor betydning for de fellesverkstedene som er blitt etablert.

2. 2. 2 Innvilgelsesprosent, tilskuddsbeløp og økonomisk ramme.

Samtidig som antallet søknader har gått ned i perioden 2003 – 2006 viser tab. 1 ovenfor at *innvilgelsesprosenten* er gått opp. I 2003 ble 8 av 33 søknader (27 %) innvilget og i 2006 ble 5 av 11 (45 %) innvilget. Gitt stabil eller økende tilskuddsramme er en slik økning for så vidt logisk, ettersom færre søknader totalt gir økonomisk rom for å innvilge støtte til flere av dem som søker.

Tab. 2 på neste side gir en oversikt over alle fellesverksteder som har fått utstyrsstøtte mellom 2003 og 2006, med innvilget støttebeløp for de enkelte årene. Til sammen har 22 fellesverksteder fått utstyrsstøtte i årene 2003 – 2006. Tre av disse verkstedene har fått tilskudd over flere år (Lademoen, Bjørka og Flaggfabrikken), slik at det samlede antall søknader fra verksteder som har fått støtte ligger på 29.

Det *innvilgede tilskuddet* til fellesverksteder har ligget mellom kr. 15 000 som det laveste i 2003 og kr. 150 000 som det høyeste i 2005 og 2006. Vel halvparten av tilskuddene som er gitt (57 %) har vært på kr. 60 000 eller mindre, tre tilskudd (ca 10 %) har ligget mellom kr. 60 000 og 100 000 mens ni tilskudd (vel 30 %) har beløpet seg til kr. 100 000 eller mer.

Tab. 2. Innvilget utstyrstøtte til fellesverksteder for billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer i årene 2003 – 2006.

(Tallene for disponible midler nederst i tabellen er basert på referater fra møter i Faglig utvalg for billedkunst og kunsthåndverk 22. mai 2003, 27. mai 2004, 19. mai 2005 og 23. mai 2006).

Fellesverksteder	2003	2004	2005	2006	Bev. tils
Norske grafikeres verksted, Oslo	40 000				40 000
Lademoen Kunstnerverksteder	50.000	60 000	100 000	60 000	240 000
Stiftelsen Bjørka, Oslo	60 000	70 000	80 000		210 000
Iver Jåks Atelier, Karasjok	15 000				15 000
Flaggfabrikken, Bergen	100 000			100 000	200 000
Fellesverkstedet Øvregt., Bergen	60 000				60 000
Atelier Ilsvika, Trondheim	35 000				35 000
Ballongmagasinet, Oslo	60 000				60 000
Grafisk verksted, Stavanger		40 000			40 000
Fellesv./tekstilkunstn./Frysja		50 000			50 000
Fellesverks. Skippergt./M.Bergman		60 000			60 000
New Meaning, Trondheim		30 000			30 000
History Disposal Unit/Kunsthuset Wrap		30 000			30 000
BEK, Bergen			100 000		100 000
Kunstnerverksteder, Bergen			100 000		100 000
Myren Grafikk/H.Grønlien			80 000		80 000
Motherboard			50 000		50 000
Skostredet Kunstnerverkst./S 12 Galleri og verksted			150 000	120 000	150 000
Fellesatelier Vulkanhallen			60 000		60 000
Mulkt Fellesverksted			30 000		30 000
Marienburg Atelierfelleskap				150 000	150 000
Fellesverkstedet Skolen				60 000	60 000
Bevilget til sammen	420 000	360 000	750 000	460 000	1 970 000
Gj.snittlig innvilget beløp pr. søknad	53 000	51 000	83 000	92 000	68 000
Rest/disponible midler	160 000	380 000	-	320 000	
Utstyrstøttens samlede økonomiske ramme	580 000	740 000	750 000	780 000	

Samtidig som en større andel av de verksteder som søker har fått innvilget støtte, har også *det gjennomsnittlige beløp pr. innvilget søknad* steget betraktelig de siste årene. I det første året etter omleggingen fikk hvert fellesverksted i gjennomsnitt kr. 53 000 mens det gjennomsnittlige støtten per verksted var kr. 92 000 i 2006 (se tab. 2). I 2006 fikk hele tre av de fem støttede verkstedene et tilskudd på kr. 100 000 eller mer. Dette kan bety at det er blitt behov for dyrere utstyr og større investeringer i de fellesverkstedene som søker om utstyrsstøtte og/eller at de kunstfaglige vurderingene i utvalget har gått i retning av å gi tilskudd som monner, i stedet for å fordele mindre beløp på flere søkere.

Selv om både innvilgelsesprosent og tilskuddsbeløp har steget fra 2003 til 2006, synes det likevel ikke som utstyrsstøttens økonomiske ramme har vært benyttet fullt ut de fleste av disse årene³. Den innvilgede støtten er mindre enn de beløpene verkstedene har søkt om innenfor finansieringsplanen, og en del søknader er avslått selv om det tilsynelatende har vært ubrukte midler innenfor ordningen. Avslagene er formodentlig begrunnet i at disse verkstedene ikke har tilfredsstilt de kriterier og/eller den helhetsvurdering som er lagt til grunn for å tildele utstyrsstøtte. Imidlertid fremstår praksis som noe uklar på dette punktet⁴.

2. 2. 3 Verkstedstyper og utstyr

På neste side finne en oversikt over hva slags fellesverksteder som har fått innvilget utstyrsstøtte mellom 2003 og 2006 (tab. 3).

Her ser vi at en rekke ulike typer verksteder har mottatt støtte. De 23 fellesverkstedene viser et stort spenn, - alt fra tekstil, metall, glass/keramikk, tre og grafikk og til foto, lydkunst, multimedia, elektronisk kunst og video. Det er selvsagt tilsvarende stor bredde i det utstyret som Kulturrådets støtte har (del)finansiert, og blant annet ser vi at minst fem verksteder har fått støtte til å innrede atelier og/eller verkstedsrom. Mindre enn halvparten av de innvilgede søknadene (9) synes i hovedsak å gå på digitalt utstyr, og

³ Det kan kanskje diskuteres om det har vært satt av et fast beløp til ordningen hvert år. Men i 2003 skrev Kulturrådet til bl.a. kunstnerorganisasjonene at det ville avsette rundt en million kroner fra 2003 til ordningen (brev av 31.10.2002, ref. 2002/02723 KØ 315.0) og ut fra vedtaksreferater fra møter i Faglig utvalg for billedkunst virker det som man har regnet med en slik årlig ramme, jf siste linje i tab. 2.

⁴ Til tross for at det tilsynelatende er midler igjen begrunnes nedskjæringer og avslag begrunnes med at søknaden ikke ble prioritert 'innenfor den aktuelle budsjettammen'.

dette er ikke blitt mer utpreget de siste årene. Den tendensen man sporet tidligere, nemlig at en økende andel gikk til datautstyr, programvare og digitale kameraer, synes derfor å være stoppet opp. Det kan skyldes at denne typen utstyr er blitt vesentlig rimeligere og mer og mer inngår som del av en tverrfaglig utstysprofil.

Det generelle inntrykket er altså at Kulturrådets utstysstøtte har gått til mange ulike typer verksteder og at støtten dermed har vært med på å oppmuntre til 'bredde' i billedkunstproduksjonen. Hele åtte av de fellesverkstedene som har fått innvilget støtte har dessuten en tverrfaglig profil. Inntrykket av bredde blant verkstedene holder seg også når man ser på de tre verkstedene som har fått utstysstøtte over flere år (Lademoen kunstnerverksteder i Trondheim, Stiftelsen Bjørka i Oslo og Flaggfabrikken i Bergen), selv om to av dem konsentrerer sin virksomhet om fotografisk kunst.

Ved å sammenlikne årstallet for etablering av verkstedet og årstallet for innvilget utstysstøtte (2. og 3. kolonne i tabell 3) kan man få en pekepinn om utstysstøtten kan ha spilt en rolle for selve etableringen. Dersom utstysstøtte innvilges parallelt med, eller kort tid etter etablering, er det sannsynlig at den kan ha vært viktig for selve etableringen. For 11 av de 22 verkstedene som har fått utstysstøtte gikk det bare to år eller mindre mellom etablering og innvilget støtte, noe som kan tas til inntekt for at utstysstøtten har vært viktig i etableringsprosessen. Kravene til de fellesverksteder som får utstysstøtte når det gjelder driftsmåte, ledelse og kontinuitet har antakelig også bidratt til å gjøre denne typen virksomhet mer stabil.

På den andre siden er det også interessant at så vidt mange verksteder har vært godt etablerte når de har fått innvilget utstysstøtte.

Tab. 3 Oversikt over fellesverksteder etter etableringsår, år for utstyrsstøtte, verkstedtype og –utstyr.

Fellesverksteder	Etabl. år	År for støtte	Type utstyr	Type verksted
Norske grafikeres verksted, Oslo	1980	2003	Oppgradering syrerom	Grafikk
Lademoen Kunstnerverksteder	1999	2003,04,05,06	Innredning av verksted	Tverrfaglig
Stiftelsen Bjørka, Oslo	1999	2003,04, 05	Digitalt utstyr	Fotografi
Iver Jåks Atelier, Karasjøk	1991	2003	Utstyr til atelier	Tverrfaglig kunstproduksjon
Flaggfabrikken, Bergen	2003	2003 / 2006	Analogt og digitalt utstyr	Senter for fotografi og billedkunst
Fellesverkstedet Øvregt., Bergen	2003	2003	Keramikkovn, støvsuger	Keramikk
Atelier Ilsvika, Trondheim	2000	2003	Datautstyr	Tverrfaglig studiovirksomhet
Ballongmagasinet, Oslo	1996	2003	Utstyr til lydstudio	Lydkunst
Grafisk verksted, Stavanger	2002	2004	Utstyr til dyptrykk	Grafikk
Fellesv./tekstilkunstn./Frysja	1996	2004	Utstyr til farging	Fargereri for tekstil
Fellesverks. Skippergt./ M.Bergman	2003	2004	Analog RA-4 fremk.maskin	Hovedvekt på fotografi
New Meaning, Trondheim	2000	2004	Lyd- og redigering	Flerkulturell profil, ungdomsprofil
History Disposal Unit/ Kunsthuset Wrap	2003	2004	Datautstyr	Tverrfaglig, multimedia, ungdomsprofil
BEK, Bergen	2003	2005	Oppgradering av videostudio	Elektronisk kunst
Kunstnerverksteder, Bergen	1999	2005	Tilrettelegging og maskiner	Treverksted
Myren Grafikk/H.Grønlien, Kristiansand	1975	2005	Etsebenk	Grafikk
Motherboard	1996	2005	Div. datautstyr	Studio for video- og elektronisk kunst
Skostredet Kunstnerverkst./ S 12 Galleri og verksted	2004	2005	Glass-smelteovn Avspenn.ovn	Glass
Fellesatelier Vulkanhallen	2005	2005	Innredn. og utstyr atelier	Tverrfaglig kunstproduksjon
Mulkt Fellesverksted	2003	2005	Maskiner	Metall
Marienburg Atelierfelleskap	2006	2006	Utstyr intermediarom	Tverrfaglig
Fellesverkstedet Skolen	2006	2006	Utstyr	Kunstproduksjon, faglig utviklingssted

3. ERFARINGER

Av de 15 verkstedene som er kontaktet har fem fått avslått søknader om utstyrsstøtte (Atelier Nord, Egenart Glassmakerne, Isotop Atelier, Keramikk verkstedet Sinnerud gård, Salt Design), mens ett verksted har fått avslag ett år og innvilget støtte to år (Flaggfabrikken).

Alle de ni verkstedene som har fått *innvilget* sine søknader mener at *utstyrsstøtten har vært viktig*, enten for etableringen av verkstedet, for en (mer) kontinuerlig produksjon eller for 'å utvikle nye prosjekter'. Slike prosjekter synes å stort sett å gå i tverrfaglig retning. Ved flere verksteder har det støttede utstyret gjort brukerne uavhengige av kommersielle aktører (noe som særlig synes å gjelde ved investering i scannere, printere og analoge fremkallingsmaskiner), som både fordyret produksjonen og krevde mer tid (blant annet for å reise dit utstyret fantes). Alle investeringer synes å ha vært i tråd med forutsetningen for støtte, noe innsendte rapporten i etterkant også vitner om.

Av de fire verkstedene jeg har fått kontakt med som har fått *avslag* opplyser to at det utstyret det ble søkt om støtte til ikke er blitt kjøpt, mens to verksteder har anskaffet noe av utstyret gjennom omprioriteringer og egeninnsats.

Hvorvidt Kulturrådets utstyrsstøtte har vært *avgjørende* for etablering og/eller kontinuerlig drift for de fellesverkstedene som fikk innvilget støtte er et hypotetisk spørsmål som det er vanskelig å besvare for verkstedene i ettertid, og derfor også umulig å vite noe sikkert om. Ettersom det alltid har vært snakk om en delt finansiering, er det sannsynlig at noe utstyr ville blitt innkjøpt uavhengig av Kulturrådets utstyrsstøtte. På den annen side kan det også være slik at andre har gjort sine tilskudd avhengig av tilsagn fra Kulturrådet.

De aller fleste verkstedene som har fått utstyrsstøtte synes å ha et *stort antall brukere* i tillegg til de som har fast tilknytning. Anslagene er løse og varierende. Så vel utstyrets kapasitet som de kvalifikasjoner som trenges for å bruke det, kan representere begrensninger. Enkelte steder synes utstyret å være så pass belagt av de faste brukerne at det knapt er rom for andre, og noe utstyr (som analoge fremkallingsmaskiner) krever en så vidt grundig og systematisk opplæring at den er vanskelig å innpasse i de faste brukernes arbeidsrutiner.

Det er vanskelig å vurdere om, eller i hvilken grad, utstyrsstøtten har bidratt til at fellesverkstedene har utviklet seg mer i retning av møtesteder for faglig utvikling enn de ellers ville gjort. Dette er ett kriterium som vektlegges positivt ved tildeling og for alle fellesverksteder som er i virksomhet etter intensjonen må vi vel regne med at det opparbeides og videreutvikles et faglig fellesskap som sådan. For øvrig kan flere ulike kriterier legges til grunn for at et fellesverksted skal kvalifisere som et

møtested for faglig utvikling, så som størrelsen på kretsen av brukere og/eller virksomhet utover den egne kunstproduksjonen. Verksteder med stor spredning og mange brukere kan mer og mindre automatisk bli regnet som et slikt sted, og dette vil forsterkes av egne utstillinger og/eller andre arrangementer som henvender seg til en større krets. Minst halvparten av verkstedene rapporterer om slik virksomhet.

Ikke mange av verkstedene hadde synspunkter på *svakheter* ved utstyrsstøtte ordningen og/eller forslag til 'den ideelle utstyrsordningen'. Behov for *vedlikeholdsfond* i tilknytning til kostbare maskiner ble nevnt, likeledes *tilskudd til opplæring, drift og back-up* for slikt utstyr. Et fellesverksted (New Meaning i Trondheim) savnet

en tilgjengelig og kunnskapsrik konsulent som man kan benytte seg av ved mottatt utstyrsstøtte/eller før man søker. En ressurs som kan gi råd om hva slags utstyr man behøver i forhold til de behov man har. Når man starter med nye prosjekt er det ikke alltid man har den tekniske oversikten. For oss hadde det vært mer kostnadseffektivt om vi hadde hatt en slik person å konsultere med.

Et verksted for elektronisk kunst, som for øvrig ikke brukte betegnelsen 'verksted' om sin virksomhet (Motherboard i Oslo), mente at ordningen er noe vag for små enheter som ikke har en fast organisasjonsstruktur, men er et dynamisk fellesskap med skiftende personer og prosjekter innom på kortere og lengre basis. Og selv om ordningen i prinsippet fungerer bra i dag

kunne og burde det vært en slags offentlighet rundt 'innholdet av tildelingen slik at det går an for andre å bruke av en utstyrs'pool', evt. dele erfaringer hva gjelder bruk av spesifikt teknisk utstyr (for eksempel prosjektører, sensorer, maskiner osv).

Et nyetablert fellesverksted (Marienborg Atelierfellesskap i Trondheim) setter spørsmålsteget ved at utstyrsstøtten bare skal gå til felles utstyr, selv om fellesverkstedet står som søker:

(støtten) bør deles i to slik at enkeltpersoner tilknyttet et fellesatelier kan søke om spesialutstyr og en pott hvor fellesatelier kan søke om midler til oppgraderinger. Da vil det komme penger inn til fellesatelierene to veier og gjøre det mer attraktivt for person som holder på med ting andre ikke gjør som også krever spesialutstyr.

Marienborg Ateliersfellesskap mener at hovedpoenget må være at atelieret er et attraktivt møtested og arbeidsplass med riktig utstyr, slik at en sosial og faglig utveksling kan skje.

Imidlertid ble en konkret svakhet ved ordningen slik den praktiseres i dag nevnt av flere verksteder, nemlig det faktum at søknadssummen (alltid) skjæres ned selv om søkerne mener å ha satt opp en realistisk kalkyle. Tab. 4 nedenfor viser forholdet mellom søknadssummer og tildelinger blant de ni verkstedene som har fått innvilget utstyrsstøtte i tidsrommet 2003 – 2006.

Tab. 4. Søknadssum og tildelingsbeløp blant de ni informantverkstedene som fikk tildelt utstyrsstøtte 2003 – 2006.

Fellesverksted	2003	2004	2005	2006	Tilskudd tilsammen	Type verksted
Ballong- magasinet	60.000/ 60.000				60.000	Lyd- kunst
Bjørka B	124.000/ 60.000	86.000/ 70.000	100.000/ 80.000		210.000	Foto
Fellgsverkst - Skippergt		100.000/ 60.000			60.000	Foto
Fellesverkst - Øvregt.	87.421/ 60.000					Kera- mikk
Flagg- fabrikken	132.000/ 100.000		Av- slag	124.575/ 100.000	200.000	Foto & Billedk.
History Dis- posal Unit		293.340/ 50.000			50.000	Tverr- kunstn.
Lademoen kunstnerverkst	144.000/ 50.000	134.500/ 60.000	306.714/ 100.000	30.000/ 30.000	240.000	Tverr- Kunstn.
Marienburg fellesatelier				320.699/ 150.000	150.000	Inter- media
Motherboard			98.506/ 50.000		50.000	Video/ internett
New Meaning 1 6		64.000/ 30.000				Tverr- kunstn./ flerkult.

6 enkeltsøknader er innvilget i sin helhet, og flere er skåret dramatisk ned. Blant de verksteder som er kontaktet ble det hevdet at en slik konsekvent nedskjæring ofte fører til høyere søknadssummer enn nødvendig, for å sikre midler til de prioriterte investeringene. På den andre siden kan en del behov

som utstyrsstøtten i dag kan dekke, som for eksempel ombyggingskostnader være fleksible og vanskelige å realitetsvurdere. Det er jo også slik at et fellesverksted kan søke utstyrsstøtte over flere år dersom ikke hele søknadssummen blir innvilget i første omgang.

De verkstedene som hadde fått avslag hadde noe ulike oppfatninger av begrunnelsen for dette. Ett verksted mente at det tilfredstilte alle relevante kriterier, men at selve søknaden var vinklet galt. To mente at verkstedet kanskje var for etablert til å komme inn under ordningen, enten fordi medlemmene klarte å livnære seg av virksomheten eller fordi verkstedet hadde statstilskudd. Endelig mente ett verksted som hadde fått avslag at grunnen var at det ble oppfattet som for kommersielt.

4. KONKLUSJONER

Norsk kulturråds utstyrsstøtte på billedkunstfeltet ble lagt om fra 2003, fra å være en individuell ordning rettet mot enkeltkunstnere til å bli en støtte til fellesverksteder, og derved en ordning med et kollektivt tilsnitt. Denne gjennomgangen av utstyrsstøtten etter 2003 viser at:

Omleggingen har medført at utstyrsstøttens nedslagsfelt er snevret inn, i den forstand at langt *færre enkeltkunstnere* nyter godt av en slik støtte.

Antall fellesverksteder som har søkt om utstyrsstøtte har også *gått ned* fra 2003 til 2006, samtidig som *innvilgelsesprosenten er øket*. Fem fellesverksteder fikk støtte i 2006 mot åtte verksteder i 2003. En nærliggende konklusjon er derfor at Kulturrådets utstyrsstøtte til fellesverksteder ikke har ført til et økende antall fellesverksteder på billedkunstfeltet som sådan.

Men utstyrsstøtten har vært viktig for de fellesverkstedene som er blitt etablert. Av de verksteder som er blitt kontaktet mener alle som har fått støtte at den har hatt *stor betydning*.

Det synes som de verksteder som har fått avslag bare delvis har klart å skaffe det utstyret de søkte støtte til.

Den gjennomsnittlige støtten per innvilget søknad er nesten *doblet* fra 2003 til 2006 (fra kr. 53 000 til kr 92 000).

Utstyrsstøtten har gått til *mange ulike typer verksteder* i løpet av årene 2003 til 2006, - alt fra verksteder for tekstil, metall, glass/keramikk, tre og grafikk og til foto, lydkunst, multimedia, elektronisk kunst og video. Det er en tilsvarende stor bredde i det utstyret som Kulturrådets støtte har (del)finansiert.

En stor del av verkstedene som har fått utstyrsstøtte har mange brukere, ved siden av tverrfaglige prosjekter og/eller utstillings- og annen

formidlingsvirksomhet. De synes derfor også å fungere som *møtesteder for faglig utvikling*.

Ingen av de verkstedene som er kontaktet hadde radikale forslag til endringer i utstyrsstøtten, men ønsker om *vedlikeholdsfond, tilskudd til opplæring og drift av kostbart utstyr* samt *konsulenthjelp* med hensyn til valg av utstyr ble nevnt. En informant mener det burde være mulig å skaffe seg *informasjon om verksteder som har fått støtte og utstyr som er blitt innkjøpt*, slik at bruke og erfaringer letter kan deles mellom flere. En annen foreslår at *både enkeltkunstnere og verksteder* bør kunne søke om utstyrsstøtte.

Avslutningsvis kan det anføres at fire år med en så pass dramatisk omlegging ikke er lang tid og at ordningen med utstyrsstøtte til fellesverksteder i en viss forstand stadig kan sies å være under utvikling. Så langt har denne utviklingen gått i retning av tilskudd til færre verksteder med høyere innvilgede beløp.

Det synes likevel ikke som *utstyrsstøttens budsjetterte rammer* har vært benyttet fullt ut, samtidig som *søknadsbeløp* skjæres ned og *søknader* blir avslått med henvisning 'til den aktuelle budsjettammen'. Dette gir inntrykk av at Kulturrådets utstyrsstøtte etter omleggingen fra 2003 har fristet en noe uklar tilværelse i grenselandet mellom det å være *en ordning* med en fast økonomisk ramme og klare kriterier (slik den var da støtten gikk til enkeltkunstnere), og det å være *varierende, enkeltstående tilskudd* basert på kunstfaglige og skjønnspregede kriterier, som kvalitet og behov.

Selv om det gis betydelig individuell veiledning overfor søkere, bør kanskje noen sider ved ordningen gjøres bedre allment kjent, blant annet for å imøtekomme innvendinger mot ordningen:

- Informasjon om tildelinger er tilgjengelig på Kulturrådets nettside, slik at de som ønsker det kan få oversikt og orientere seg direkte hos verkstedene selv om hva slags utstyr som er støttet,
- Kravet er ikke at utstyret skal være aktuelt for alle verkstedets brukere, men at utstyret skal følge verkstedet og ikke den enkelte kunstner,
- Det er stadig mulig for enkeltkunstnere å få tilskudd til utstyr til et konkret prosjekt gjennom Kulturrådets prosjektstøtteordning,

- Verkstedenes behov for vedlikeholdsfond, opplæring m.v. i forbindelse med nytt utstyr bør kalkuleres inn det generelle driftsbudsjettet fra starten.

Litteratur og kilder

Aslaksen, Ellen K.: Evaluering av Kulturdepartementets utstillingsstipend for kunstnere, kunsthåndverkere og frie fotografer, og Norsk kulturråds debutant- og utstyrsstøtte.

Arbeidsnotat nr. 13, Norsk kulturråd utredning 1997.

Norsk kulturråd 2002: Norsk kulturråds utstyrsstøtteordning for billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer. Notat til R 6/02.

VEDLEGG

Oversikt over fellesverksteder som er kontaktet

	2003	2004	2005	2006	Type	Adresse
Atelier Nord			Avslag		Video/ internett	Oslo, 23 06 08 80 office@anart.no
Ballongmagasinet	Tilskudd				Lyd- kunst	Oslo, 22 41 55 37, red@ballongmagasinet.com
Bjørka	Tilskudd	Tilskudd	Tilskudd		Foto	Oslo, Vibeke Sjøvoll, 917 23 893, vibeke@sjovoll.net
Egenart Glassmakerne	Avslag				Glass- blåsing	Bærum, Lars Kværne, 67 17 25 30, egenart@c2i.net
Fellesverkst - Skippergt		Tilskudd			Foto	Oslo, Margareta Bergman/Marte Aas, 930 68 632, ambergma@broadpark.no
Fellesverkst * - Øvregt.	Tilskudd *				Kera- * mikk	Bergen, Anne H. Mydland, * 55 34 11 54 / 482 13 549, ahm@khib.no
Flaggfabrikken	Tilskudd		Avslag	Tilskudd	Foto & Billedk.	Bergen, Arne Skaug Olsen, 920 68 453, arne@flaggfabrikken.net
History Disposal Unit		Tilskudd			Tverr- kunstn.	Bergen, Veronica R. Thorseth, 55 59 17 30, theunit@start.no
Isotop Atelier			Avslag	Avslag	Foto/ internett	Bergen, Geir Opdal, 901 06 151, postsurr@gmail.com
Keramikkv.st Sinnerud gård		Avslag			Kera- mikk	Ski, Lene Tori Obel Bugge, Sætrevein 8, 1400 Ski, 958 70 799 / 64 86 51 71
Lademoen kunstnerverkst	Tilskudd	Tilskudd	Tilskudd		Tverr- Kunstn.	Trondheim, Kristina C. Karlsen, lademoen@online.no
Marienburg fellesatelier				Tilskudd	Inter- media	Trondheim, Stein Erik Hansen, stonerich@hotmail.com
Motherboard			Tilskudd		Video/ internett	Oslo, Per Platou, 930 69 406, pepe@pobox.com
New Meaning		Tilskudd			Tverr- kunstn./ flerkult.	Trondheim, Gry Ulrichsen, 917 69 656, gryulrichsen@hotmail.com
Salt Design	Avslag				Tekstil	Bergen, Kristine Dybwad, 917 80 412, k.dybwad@online.no

* Fellesverkstedet – Øvregaten har det ikke vært mulig å få kontakt med.